

NIERYCHŁY (30) ai

W pisowni łącznej (22), w rozłącznej (8); -y- (24), -i- (6).

e jasne.

[comp nierychl(e)jszy.]

sg m N nierychły (10). ◇ G nierychl(e)go, [nierychlejsz(e)go] (2). ◇ I nierychłym (1). ◇ f N nierychłą (1). G nierychłej (1). ◇ L nierychl(e)j (1). ◇ n N nierychl(e) (2). ◇ G nierychl(e)go (5). ◇ pl N m pers nierychli (2). subst nierychl(e) (3). ◇ D nierychłym (1). ◇ V m pers nierychli (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII w.

1. Powolny, nieprędk; involucris Murm, BartByd; tardus Mącz, Cn; lentus, spissus Cn (15) : BierEz K2v; Murm 43; Kroki w chodzeniu łyzyrokie ale nie rychłe wkazują też grubość rozumu, złą pamięć, kępsstwo nierobotność y leniwe wierzenie. GlabGad P7v; Tardus, Nierychły/ leniwy/ późny. Mącz 441a; SienLek 187; á śnadź y trudno zrozumieć/ gdzie lię ich [poborów] wiewtża część obraca. A to dla złego wydawania/ oddawania/ y száfunku: owo dla nierychłego wyprawowania żołnierzow. VotSzl B4; [profzę Pánie/ nie iefthem ci wymowny [...] y iákożes przemowił do sługi twe^{go}/ niesprawnieyszego y nierychleyzszego m [!] ięzyká fie stał [impeditoris et tardioris linguae sum]. Leop Ex 4/10 (Linde)].

[nierychły ku czemu: Abowiem mam ięzyk ciężki/ á nie rychły ku mowieniu. BibRadz Ex 4/10 (Linde).]

nierychły w czym (2): abowiem niktore [umysły] łątwie w kaźdey rzeczy argument y frzodek mogą naleść [...] á niektore łą nierychłe w nalezieniu/ á wżákołz fkuteczne w rośfátku. KwiatKsiąż K; Oczko 34.

W połączeniu szeregowym (1): Phlegmátyk [...] w śprawách nie rychły/ leniwy/ ospály: którego iefli nie twarz/ tedy plwáníé łąmo pokaże Oczko 34.

W przeciwstawniach: »gotowy, prędk, trefny i uważny ... nierychły« (3): ktorzi łą gotowi w mowie/ á dowcipu nierychłego: takowi lię ku obudwom rodzajom oracyiey niegodzą. KwiatKsiąż K2, K; Melánkolik [...] mówy głośnéy/ śpraw/ rozumu/ odpowiedzi/ ácz nie rychléy/ ále trefnéy/ y wważnéy Oczko 34.

Wyrażenie: »nierychły ptak« (2): Avicula involucris. eyn vogel das do nicht fluck ift Nyerichly ptak Murm 81; BartByd 173.

Szeregi: »nierychły a gnuśnego dowcipu« (1): takowi nierychli á gnuśnego dowcipu łą/ yż nic infzego niemogą wynaleść KwiatKsiąż P4.

»nierychły a barzo leniwy« (1): Theż będzieli tępianie miąfłze/ pełne/ ale nierichłe/ á barzo leniwe FalZioł V 12v.

2. Późny, opóźniający się, działający lub dziejący się nie od razu; serus Calep, Cn (10) : Tobith y żoná iego fráfuią lię dla nierychłego przyścia śyná śwego. BibRadz Tob 10 arg; kurczóm/ powietrza ruźzeniu/ opuchlinie [...] prędk/ á do poprawy nierychłaby łye przyczyná dáła. Oczko 21v; á od wiewzckow pytał [Zemomislaw]/ coby lię rozumiało to łyepe národzenie/ y nierychłe áż wfiędmi lat ófwiecenie śyná śwoiego StryjKron 149; CzechEp 355 marg; ActReg 49; Calep 974b.

W połączeniu szeregowym (1): Bo taki łąd Bozki ieft rzadki/ nierychły/ odwłoczny/ pełny miłóśierdzia y zániecháńia/ y vblizenia spráwiedliwóści/ y wyprofzenia fię od gniewu Páńkiego. *SkarKaz* 2b.

W charakterystycznych połączeniach: *nierychły(-a, -e) dowcip, okazanie, oświecenie, przyczyna, przyście, sąd boski, zeście.*

a. Daleki w czasie (3) :

Wyrażenia: »nierychły potomek« (1): Y nierychłym potomkóm pokóy vczyniá. *ZawJeft* 14.

»nierychły wnuk« (1): Ciebie nierychli wnukowie/ Ciebie wielcy Monárchowie Chwalić będą. *ZawJeft* 45.

Szereg: »daleki albo nierychły« (1): Iáko też Iob/ y wzyfcy wierni Sthárego Tefthámentu/ nie myflili oni nic o dálekiey álbo nierychłey zapláćie/ ále ták to rozumieli iákoby dziś *GrzegŚm* 38.

3. *Nieskory do czego, nieskwapliwy, nieskłonny [ku czemu]* (5) : Też v człowieka takowe wilgołci fą tłufté á nie rychłe ku wyfchnieniu *GlabGad* A7.

W przeciwstawieniach: »nierychły ... skłonny, skwapliwy« (2): Ten ieft bárzo rozumnym który ieft nierychłym ku gniewu [*Tardus ira est multus intelligentia*]/ ále then który ieft fkwápliwý/ wywyżza fzaleńftwo fwoie. *BibRadz Prov* 14/29; *LatHar* 562.

W przeni (2) :

Wyrażenie: *bibl.* »nierychły sercem, nierychłego serca k(u) wierzeniu« [*szyk 1:1*] (1:1): *OpecŻyw* 168; O głupi á nierychłego fercá ku wierzeniu [*O stulti et tardi corde ad credendum*] temu wzytkiemu co powiedzieli Prorocy. *BibRadz Luc* 24/25.

Synonimy: 1. *leniwy, nieprędko, ospały*; 2. *daleki, odwłoczny, późny*; 3. *nierący, nieskłonny, nieskory, nieskwapliwy.*

Cf **RYCHŁY**

AW